Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра практики англійської мови

Програма
державного іспиту з англійської мови як другої мови

із спеціальності
7.01 01 03 “Педагогіка і методика середньої освіти: мова (нім., англ.) та зарубіжна література”

Рівне – 2004

Програма державного іспиту із спеціальності 7. 010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Мова (нім., англ.) та зарубіжна література”: Для студентів V курсу факультету іноземної філології / Укладач: Н.О. Михальчук. – Рівне, РДГУ, 2004. – 38с.

Укладач: ***Михальчук Н.О.*** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практики англійської мови РДГУ;

Рецензенти: ***О.П. Федоришин*** – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови, теорії та практики перекладу РІС “КІСУ”;
Н.І.Гаєва – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики англійської мови РДГУ

Відповідальний за випуск: ***Н.О. Михальчук*** – завідувач кафедри практики англійської мови РДГУ

Затверджено на засіданні кафедри практики англійської мови, протокол № 7 від 26 січня 2004 р.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою РДГУ, протокол № 3 від 19 лютого 2004р.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2004

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка 4

2. Цілі програми 6

3. Зміст завдань державного іспиту 7

3.1. Зразки текстів для виконання 1 завдання державного іспиту 8
3.1.1. Popular Misconceptions About William Shakespeare ..8
3.1.2. Twilight at Noon 10
3.1.3. The Ugly Nature of the Earth's Twin Sister 11
3.1.4. Mayflower 12
3.1.5. Last Word 14
3.1.6. How the Dinosaurs Got Back their Good Posture 16

3.2. Зразки статей для виконання 2 завдання державного іспиту 19
3.2.1. Стаття 1. Психологічні аспекти проведення дискусій в межах мікрогруп на уроках іноземної мови в середній школі 19
3.2.2. Стаття 2. Психологічні та лінгвокультурологічні аспекти викладання іноземних мов у вищій школі 21
3.2.3. Стаття 3. Психологічне обґрунтування діалогічності пізнавальної діяльності як комунікативного процесу 28

3.3. Орієнтовна тематика для бесіди при відповіді 3 завдання на державному іспиті 32

4. Зразок екзаменаційного білету до державного екзамену 36

5. Література для підготовки до іспиту 36

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державний екзамен з англійської мови як другої мови є завершальним етапом у підготовці висококваліфікованого вчителя загальноосвітньої школи. Він повинен виявити знання студентів з усього циклу мовознавчих дисциплін. Відповідно до цього вона передбачає реалізацію таких завдань: 1) сформувати основні положення сучасного курсу іноземної літературної мови з урахуванням сучасних досягнень лінгвістичної науки; 2) виділити найважливіші питання з інших мовознавчих курсів; 3) допомогти студентам на заключному етапі систематизувати найважливіший матеріал, засвоєний упродовж усього періоду навчання.

Запропонована програма є інноваційною з огляду на такі частини:

- програма розроблена з урахуванням принципів гуманізації та демократизації освіти, на основі концепції полікультурності (діалогу культур, що є важливим складником підготовки вчителів іноземних мов в Україні);
- програма базується на новітніх теоретичних здобутках і практичному досвіді в галузі укладання програм та курсів навчання іноземних мов;
- документ укладено у відповідності до Рекомендацій Ради Європи в галузі вивчення і викладання сучасних мов та оцінювання рівнів володіння ними (Modern Languages; Learning, Teaching, Assessment: A Common European Framework of Reference, Council for Cultural Co-operation, Education).

Методичний посібник складений з урахуванням основних положень “Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні” (Лісабон, 11 квітня 1997р.).

Були також враховані положення комюніке Конференції Міністрів, відповідальних за вищу освіту, “Створення загальноєвропейського простору вищої освіти” (Берлін, 19 вересня 2003 р.), а саме наступні положення, принципи і пріоритети:

- важливість соціального аспекту Болонського Процесу. Необхідність збільшення конкурентноздатності повинна відповідати цілям поліпшення соціальних характеристик загально-європейського простору вищої освіти, спрямованого на зміцнення соціальних зв'язків і зменшення нерівності за статевою ознакою як на національному, так і на загально-європейському рівні. У цьому контексті студенти повинні на державному іспиті підтвердити своє ставлення до освіти як до суспільного блага і суспільної відповідальності та в майбутньому намагатися приймати участь в міжнародному академічному співробітництві і програмі обміну академічних цінностей.

В даній програмі підкреслено важливість усіх елементів Болонського Процесу для створення загальноєвропейського простору вищої освіти. В навчальному процесі викладання англійської мови РДГУ активізовано зусилля для розвитку ефективних систем забезпечення якості, просування ефективного використання системи, заснованої на двох циклах, і удосконалення системи визнання ступенів і періодів навчання;

- забезпечення якості навчання. Як показує практика, якість вищої освіти лежить в основі розвитку загальноєвропейського простору вищої освіти. Програма державного іспиту побудована таким чином, що зобов'язує викладачів підтримувати подальший розвиток системи забезпечення якості на рівні вузів, на національному і загальноєвропейському рівнях, тобто усвідомлення необхідності розвитку загальних критеріїв і методологій із забезпечення якості;

- підтримка привабливості Загальноєвропейського простору вищої освіти. Викладання англійської мови в РДГУ має на меті поступове збільшення привабливості і відкритості європейської вищої освіти, що, в свою чергу, повинні демонструвати студенти під час державного іспиту з англійської мови.

2. ЦІЛІ ПРОГРАМИ

Державний іспит має на меті перевірити вміння та навички студентів-випускників факультету іноземної філології.

Випускники повинні:

- вільно користуватися іноземною мовою у професійних наукових та інших цілях;
- володіти чотирма видами мовленнєвої діяльності на відповідному рівні;
- знати синтаксичні, семантичні та фонетичні правила і закономірності іноземної мови;
- використовувати соціокультурні знання і вміння в іншомовній комунікації;
- застосовувати культурологічну інформацію у професійній діяльності;
- реалізовувати наукові дослідження, оцінювати й аналізувати власний навчальний досвід та удосконалювати свої навчальні стратегії;
- використовувати власний досвід оволодіння іншомовним мовленням у викладацькій діяльності;
- удосконалювати мовленнєву підготовку шляхом використання автентичних іншомовних матеріалів; демонструвати впевненість і позитивну мотивацію у користуванні іноземною мовою;
- усвідомлювати роль учителя як у шкільному, так і в позашкільному оточенні.

Державний іспит має на меті проведення продуктивного підсумкового контролю знань, вмінь та навичок студентів, спрямований передусім на оцінку якості кінцевого продукту та його презентації під час загального обговорення. Цей вид контролю передбачає оцінювання трьох аспектів навчальної діяльності студентів, а саме:

- **якості професійної підготовки**

Кінцевий продукт, що має практичне і професійне спрямування, оцінюється з огляду на його змістовність, оригінальність, відповідність майбутнім професійним та навчальним потребам виконавців, ступінь досягнення мети державного іспиту тощо.

- **якості презентації**

Параметри оцінювання усної та письмової презентації результатів навчання іноземної мови є їх відповідність цілям і змісту державного іспиту, чіткість презентації, її послідовність і логічність, різноманітність застосованих прийомів, сформованість вмінь публічного мовлення, участь випускників в підготовці та проведенні презентації та подальшому обговоренні.

- **якості мовної підготовки**

На державному іспиті перевіряються знання випускників лексичного, граматичного матеріалу з іноземної мови, вміння логічно будувати висловлювання та оформлювати їх у завершену за змістом розповідь, розуміти питання та зауваження екзаменаторів та на належному рівні відповідати на них.

У програмі подано список основної фахової літератури, якою ж, звичайно, не слід обмежуватися при підготовці і проведенні державного екзамену; особливо це стосується статей, які зовсім не подаються в списку, а також і багатьох монографічних праць з відповідних лінгвістичних проблем.

Програма складена з урахування типових програм з мовознавчих дисциплін, програми з іноземної мови для державних екзаменів /К., 1983/.

3. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ

I завдання має на меті читання, літературний переклад фрагменту та інтерпретації уривку з оригінального твору художньої літератури.

Обсяг уривку: 1-2 сторінки машинописного тексту.

Час підготовки: 15-20 хвилин.

Відповідь студента передбачає непідготовлене читання вголос 10-12 рядків, вказаних екзаменатором, а також літературний переклад частини уривку українською мовою без словника.

Інтерпретація тексту включає літературний коментар та розкриття особливостей індивідуального авторського стилю; короткий зміст уривку; комплексний лінгво-стилістичний аналіз, під час якого студент повинен визначити роль та місце стилістичних засобів у побудові смислової перспективи тексту, показати вміння аналізувати текст як єдине художнє ціле, базуючи його інтерпретацію на зіставленні та врахуванні взаємних мовних засобів художнього зображення, до яких вдається автор тексту.

Як приклад наведемо декілька таких текстів.

3.1. Зразки текстів для виконання 1 завдання державного іспиту

3.1.1. Popular Misconceptions About William Shakespeare

Much of the nonsense written about Shakespeare comes from people who know nothing of the Elizabethan Age in which he lived. A good deal of the confusion in people's minds about our greatest writer has come from literary scholars leaving open questions about his life and associations which can be settled. The result is that thousands of people in Britain and America do not know whether he ever existed or wrote his own plays, or whether Queen Elizabeth wrote them under an assumed name.

Let me answer a few questions and help to clear people's minds of misconceptions. The first is that people think we do not know much about him. The truth is, we know more about him than about any contemporary dramatist.

In the Elizabethan Age people didn't bother much about the lives of mere writers, let alone playwrights and actors. It is

remarkable how much we do know about this Elizabethan actor-dramatist.

People are apt to think that only a grandee, some Earl or other, must have written his plays. Snobbish nonsense: Earls are just the people who do not write poems and plays. They are almost always written by clever grammar-school boys - like Milton or Wordsworth, Marlowe or Ben Jonson, Coleridge, Tennyson or whoever - usually middle-class, rarely aristocrats.

As a matter of fact, there is more about grammar-school education, school masters, the process of instruction, the text-book used, in Shakespeare's plays than in any other dramatist's.

There is a special reason for this- the information has come down from a reliable source that he taught school for a bit in the country, during the so-called lost years. Then how did he know so much about the life of the Court, and upper-class life?

Quite simply, from performing so frequently at Court – that gave him a close-up view of people and happenings there. Then, too, his association and friendship with his young patron, the Earl of Southampton, was a tremendous advantage in opening up a world of greater refinement and culture to the actor.

It is significant that the greatest of English dramatists, like Moliere, the greatest of French dramatists, was an actor. We are told that Shakespeare was a very good actor. The plays, as well as the Sonnets, are full of revealing passages about acting, form the actor's point of view. The author of the plays was an actor, though in the Sonnets he regretted that he had to earn his living this way. He would have preferred to be independent; he was very insistent on being regarded as a gentleman, and in the end achieved this.

Shakespeare's loyalty to Stratford is obvious, and quite exceptionally strong. All the other theatre-folk who made money in London invested their gains in London property of nearby. Not so Shakespeare: the moment he had some money to invest, he bought the finest -house there, and later made two considerable investments

in Stratford property, i. e. in his native town, and retired there, to die and be buried where his family was.

How could he have written so many plays? Again people don't know the facts about the Elizabethan dramatists. John Fletcher, who succeeded Shakespeare as the Company's dramatist, wrote or collaborated in 69; Thomas Dekker wrote at least 64.

Shakespeare wrote 38, with a hand in one or two more. So again we see that there is no problem.

As with all these points that occur to some people's minds, they all have a simple answer, and there is no reason whatever for any confusion about our greatest writer, or the nonsense written about him by people who know nothing of the circumstances of the age he lived in.

(From “This is Great Britain” by L. Kolodyazhnaya)

3.1.2. Twilight at Noon

The international organization on the environment and pollution, Earthscan, more and more often turns to questions of war and peace and the likely consequences of a nuclear conflict. Speaking at a press conference Dr. Mick Kelly, a climatologist from East Anglia University, reported the results of research.

Any nuclear strike exchange will result in an emission into the atmosphere of at least 40 million tons of fine dust and up to 200 million tons of fine smoke particles. The resulting cloud will screen sunlight. Visibility will drop to one percent of the normal. "Twilight at Noon" will fall upon the Earth. As a result the surface of the Earth will quickly begin to cool down. If the war breaks out in spring or summer in the northern hemisphere, the temperature will fall by 20 to 30 degrees and as a result summer will turn into winter. The climatic changes will be particularly great in the northern medium latitudes in the northern subtropics and the 160equatorial. zone. But it is here north of equator, that 80 percent of the Earth's population live.

So far, it is not quite clear what will happen in the southern hemisphere, but a global climatic shake-up will, no doubt, take place. The atmosphere will certainly react to the pollution of its northern part. The depletion of the ozone layer in the atmosphere will raise the level of ultraviolet radiation to a dangerous limit, the last attack of the "nuclear winter". Living organisms will not stand the test of the "nuclear winter". Cold, gloom and rain will be the main cause of disease and death.

Earthscan calls for a radically new thinking on problems of war. This organization highly estimates the new thinking of the progressive leaders and their ability to size up the dangerous long term consequences of nuclear testing. The moratorium on the nuclear tests must be accepted by all powerful countries.

(from “Digest”)

3.1.3. The Ugly Nature of the Earth’s Twin Sister

Venus wouldn't be a comfortable planet to live on: it is hot enough to melt lead , the air is thick enough to swim in, and there are never-ending electrical storms. Venus is closer to the Sun than the Earth is, and the sunlight reaching Venus is twice as powerful as that reaching the Earth. However, it has also been found that Venus might not be too hot to support life, and even to picture it as the home of some mysterious fair-haired Venusians .

Unfortunately, this attractive idea does not stand up to close examination. Instead of spinning anti-clockwise like most other planets, Venus revolves clockwise, and it turns so slowly that the Sun rises in the west and sets in the east 59 days later. This means that during the long Venusian "day" the temperature has time to reach 450 degrees Centigrade easily hot enough to melt tin or lead. Moreover, the polar axis is almost vertical, so there are no seasons.

But the real shock comes when we consider the atmosphere. Normally, you expect that the closer a planet is to the Sun, the less atmosphere it will be able to retain. Venus, however, has an

atmosphere about 100 times as dense as ours. The air is much too thick to run in and you would rather have to swim and not to walk in it. On the other hand, the atmosphere is so thick, that you could fly through it without any problem. The winds are very slow; the Russian spacecraft Venera 10 measured on landing a maximum air flow of seven miles per hour, yet the atmosphere is so dense that a seven mile per hour wind could be strong enough to knock down a tall building.

Most of Venus is permanently covered in clouds of sulphur and sulphuric acid, and these clouds absorb so much of the Sun's light that on the surface of the planet there is no more than a dark reddish gloom. The Russian spacecraft Venera 9 and 10 found that there was enough light to take TV pictures. This light, however, came not from the Sun, but from flashes of lightning given off by continual electric storms.

All in all, then, Venus turns out to be a dramatic though extremely inhospitable place, and, along with Mars, Jupiter and Saturn has to be added to the list of planets that are quite incapable of supporting human life.

(from “Digest”)

3.1.4. Mayflower

If you go to New Plymouth, a small town in the United States of America, you will see there a rock which reaches the sea. Many thousands of people from different parts of the United States and from many other countries in the world come to this small town and they always go to see the Rock. They take off their hats, stand there and think about the brave men and women who, more than three hundred years ago, were standing on this Rock and looking at the country where they had come to begin a new life.

They had built a small village there, and American people say that out of this small village grew a big country — the United States of America.

It was in 1620, in the time of King James the First. English people did not like their king and they called him 'The Foolish King of England'. Many of them even left England and went to live in other countries.

In November, 1620 a small ship, the Mayflower, left England. There were about one hundred people aboard the ship, but even for this hundred the ship was too small. For seven long weeks the Mayflower was in the waves and storms of the Atlantic Ocean and at last the people saw land. It was America.

It was already autumn. It was raining and a cold wind was blowing. Sixteen men left the Mayflower and went ashore. In the evening they came back to the ship and brought some maize with them. They found the maize in the sand on the beach where the Indians had left it. Nobody in Europe had seen maize then, but when the people on board the Mayflower tried it they liked it very much.

Next day was Sunday and everybody on the Mayflower had a rest. On Monday some men went ashore again and this time they took some women with them. The women had to wash the clothes. Since that time Monday has been a wash-day in America.

During the next five weeks the men from the Mayflower left the ship every day. Sometimes they did not come back for many days; they were looking for a good place to live. The weather was very cold, more and more men fell ill, but at last they found a good place. There was a good harbour for ships there, some fields and forests near it and even a small river. The people began to build a village there.

By January, 1621 there were already two streets in this village, and they called it 'New Plymouth'.

It was winter now. The people were tired and cold. They did not have enough to eat. More and more of them fell ill. There was a time when only seven men were quite well. Many people died. Sometimes two or three died in a day. When the houses were ready, the life of the people became easier; they had warm houses where they could live.

One day the people of the village suddenly saw a tall Indian who was walking along the street. They were frightened very much, but this Indian came up to them, smiled and said, "Hallo, Yankee! Hallo, Yankee!"

This Indian could speak English a little. He had learnt the language from the sailors of a ship which had come to this part of America a few years before. He called all Englishmen 'Yankee', because he could not say the word 'Englishman'.

Few days later this Indian came to the village again together with some other Indians. They came as friends and helped the white men very much. But white men forgot about this help very quickly; a few years later when many people from Europe came to America, they began to take the land away from the Indians and to kill them.

All the Indians who came to the village of New Plymouth called the Englishmen 'Yankee', and since that time 'Yankee' has been the name of a white man in America.

At last spring came. The people of New Plymouth began to plant corn, and the Indians showed them how to plant maize.

In autumn the crops were very good and the people of New Plymouth wanted to make a holiday dinner. They asked the Indians to this dinner, and the Indians brought some wild turkeys as a present. The turkey was an American bird. Very few people in Europe had ever heard about it, but when they ate it at this dinner they liked it very much. The people of New Plymouth called their holiday 'Thanksgiving Day'. Since that time Thanksgiving Day has been a great holiday in the United States of America, and since that day Americans have always had turkeys for the Thanksgiving Day.

(from “English in two years” by G. Rogova)

3.1.5. Last Word

Everybody has to die some day, but no-body likes to think about it. Even so, at some time in their most people manage to think about the question for long enough to make a will. If you've already

made yours, it's probably just a few pages of writing leaving everything to your family. That's the kind of will that the majority of people make. However there are plenty of ways to make your will more interesting if you want to.

To begin with, you don't have to write it on paper. One man wrote his on an envelope, another on a door, and a third on an egg. It doesn't have to be a few pages either. You could copy Mrs. Frederick Cook, who died in 1925; her will, longer than many novels, was more than 95,000 words long. If you haven't got time for that, however, you could take Herr Tausch as an example. His will, written in Czech in 1967, was just two words: 'Vse zene' (All to wife).

For some people, the most important part of their will is the part that says how they want to be buried. Mrs. Sandra West, a rich widow from Texas USA, decided that she wanted to be buried with her favorite things. When she died in 1977, her brother-in-law discovered that he would inherit $2.8 million – but only if he buried her in her favorite car. If he buried her any other way, he'd only get $10,000. It wasn't easy for Mrs. West's brother-in-law, but two months after she died he got the permission he needed. Mrs. West was buried in her blue Ferrari, and her brother-in-law became a rich man.

In 1973 dentist Philip Grundy from Leicestershire, England, left most of his money - 180,000 - to the nurse who worked for him. Lucky woman, you might think. There was a catch however; the money was hers after five years if in that time she didn't wear any kind of makeup or jewellery or go out with men. It is not known whether the nurse managed to wait for the five years to get the money.

Finally, let's hope that your will is not like that of Dr Everett Wagner, who lived in Kentucky USA 100 years ago. His family, who had not been to see him for years, suddenly began to visit him when he became ill; what was worse, each person suggested to Dr Wagner that they would like 'something to remember him by* when he died. Greatly annoyed with them, Dr Wagner wrote a will that would do this. To each of his four brothers he left one of his legs or arms; his nephew got his nose, and his two nieces each got an ear.

His teeth and gums went to his cousins. He left $1,000 to pay for cutting up his body, and the rest of his money - $12,000, which was quite a large amount for those times - he left to the poor.

(By Christopher Wood)

3.1.6. How the Dinosaurs Got Back their Good Posture

Suppose you were a brontosaur. Do you want to live your whole life in a muddy swamp up to your armpits in water? You'd have prune skin all year around.

Or suppose you were a Stegosaur or a Triceratops. Would you want to crouch awkwardly on the ground with your elbows bent outward like a crocodile? Your stomach would scrape the dirt.

Maybe the plastic dinosaur models you've seen are shaped like that, but dinosaurs themselves had much better posture. They didn't waddle sluggishly along the ground. They stood straight and ran and leaped and reared up on two legs. A brontosaur didn't need water to support its weight. It raced across dry plains, its huge tail whipping behind it.

When the first complete dinosaur skeletons were dug up in the middle 1800s, early paleontologists suspected that dinosaurs had good posture. O.C. Marsh of Yale University restored a Triceratops skeleton that stood upright on straight legs, as a rhinoceros does today. Others believed that the brontosaurs and Stegosaurus could rear up on their hind legs and tail to nibble the tender leaves at the tops of trees.

These early scientists saw a strong likeness between dinosaurs and warm-blooded birds. In 1870 Thomas Huxley told the Geological Society of London his theory that birds were direct descendants of dinosaurs. He demonstrated similarities in ankle joints, hipbones, hind foot placement, and other features, His ideas were widely accepted.

But in the 1920s and 1930s paleontologists rejected Huxley's earlier ideas. Instead of thinking of dinosaurs as brisk, energetic animals, these scientists pictured them as dull reptiles plodding

through prehistory toward certain extinction. So when dinosaur skeletons were reconstructed, they were forced into the contorted posture or reptiles.

Opinions began to change back in the 1960s when modern paleontologists studied dinosaurs from a number of different scientific view-points. They combined their findings to reconstruct the lively, erect dinosaurs that nineteenth-century paleontologists had imagined.

Footprints, for instance, told paleontologists that dinosaurs ran quickly. Based on knowledge about modern animals and their footprints, British scientist McNeil Alexander figured out a way to calculate speed from stride length and footprint size. So when the American James Farlow studied some fossil tracks in 1981, he could deduce from them that dinosaurs ran as fast as twenty-five miles per hour.

Footprints also suggested that four-legged dinosaurs stood and walked on straight legs. If a dinosaur walked like a crocodile, with its elbows and knees bent outward, its footprints would be spread in a wide pattern on either side of its body. But dinosaur footprints were placed close together, directly underneath the body. That pattern could only occur if dinosaurs had walked upright like elephants.

Paleontologists used biology to confirm that dinosaur stood upright. In 1971 Robert Bakker of the University of Colorado studied the shoulder anatomy of the Triceratops. If a Triceratops had the hunched-down posture of a reptile, its shoulder joints should be similar to the joints of reptiles, such as crocodiles. Bakker demonstrated that the shoulder of a Triceratops was completely different. A crocodile's joint is loose so that the shoulder bone can rotate easily within it. This allows its front legs to spread outward. But the Triceratops had a snug socket that gripped the shoulder bone in an upright posture.

Paleontologists tried to show the differences between quick-moving dinosaurs and the slower reptiles in other ways, too. If a dinosaur was able to run and be active, it needed a large heart.

Modern reptiles have small hearts and small chests to contain them. Most dinosaurs, however, had very large chests designed to contain a huge heart.

It was even demonstrated that some dinosaurs were built to rear up to a standing position where they balanced on their hind legs and tail. Stegosaurus had long spines on its backbone at the hips. These were attached to strong ligaments running up its back so that the Stegosaurus could easily push itself up on two legs. The tail bones were made to hold strong tail muscles that would support the standing dinosaur. Brontosaurs had the same skeletal construction along their backbone. At feeding time these dinosaurs would rear up to eat the tops of trees.

Paleontologists continue to explore surprising theories about dinosaurs, and their findings ten us many exciting things about the way dinosaurs lived. Modern science now supports the idea that dinosaurs really did have the good posture that the first paleontologists believed they had. Thanks to imaginative paleontologists, we can picture brontosaurs and Triceratops and the other dinosaurs running and leaping around energetically.

Modern paleontology has given dinosaurs a future. Sir Richard Owen invented the term Dinosauria in 1842, but in the 1920s it fell out of use as a scientific classification. Instead, dinosaurs became a subdivision of Class Reptilia. In 1972 Robert Bakker and English paleontologist Peter Galton brought back Class Dinosauria. Later they went one step further. They agreed with Thomas Huxley's 1870 conclusion and made Class Aves (birds) a subdivision of Class Dinosauria. This means that dinosaurs are no longer extinct. They live on in the birds that soar above us.

(From “Cricket” by Elaine Marie Alphin)

II завдання має на меті літературний переклад наукової статті про педагогічну освіту з української на англійську мову.

Обсяг тексту: 1 сторінка машинописного тексту.

Час підготовки: 10–15 хвилин.

Відповідь студента передбачає підготовлений переклад тексту, що виявляє лексичні, граматичні, стилістичні знання іноземної мови.

Наведемо приклади деяких наукових статей.

3.2. Зразки статей для виконання 2 завдання державного іспиту

3.2.1. Стаття 1

Психологічні аспекти проведення дискусій в межах мікрогруп на уроках іноземної мови в середній школі

Останніми роками в психолого-педагогічній літературі досить часто піднімаються питання організації навчальної діяльності школярів за такий спосіб, щоб учні не просто оволодівали певними знаннями, вміннями та навичками, але й могли використовувати їх в подальшому житті як в професійній, так і в соціальній сферах. Тому проведення уроків іноземної мови з використанням нових, нетрадиційних методів та форм роботи набуває особливої актуальності.

Але діалогічний підхід стосується тих речей та явищ, яких ще може і не бути, не існувати. Новий, сучасний погляд на природу діалогу враховує те, що у процесі навчання учні оволодівають не тільки вже набутими знаннями, а і занурюються в процес пізнання, процес пошуків істини - і це є не менш важливим фактором їх формування як особистості.

Як правило, процес навчання виходить з того, що лише під час спільної діяльності на уроках створюються найсприятливіші можливості для інтеріорізації знань, розумового і взагалі психічного розвитку кожного учня зокрема. Тому завданням нашої статті є обґрунтування такого проведення дискусій в межах мікрогруп на уроках іноземної мови, що найбільшою мірою сприяє формуванню підростаючої особистості школяра.

Природа групових дискусій на уроках має не тільки психологічне, але й соціальне обґрунтування. Думка людини за своєю природою соціальна, вона розвивається в умовах взаємодії з іншими членами колективу. Дослідження Л.С.Виготського показали, що якщо діяльність дитини перенести в ситуації, які виключають ілюзію розуміння її іншими дітьми, або, іншими словами, колективний монолог чи вокалізацію, то коефіцієнт егоцентричного мовлення дитини зменшується до нуля. Таким чином, поза соціальним мовленням егоцентричне мовлення не може функціонувати. Зважаючи на це, на окремих етапах уроку учням повинна бути надана можливість проводити дискусію, радитися, обмінюватися думками, виправляти, доповнювати та оцінювати один одного.

Необхідність організації дискусій в межах мікрогруп на уроках іноземної мови диктується і самою специфікою пізнання, адже учень навчається тому, що він не вміє робити самостійно, але це виявляється для нього доступним в процесі спільної діяльності з товаришами і під керівництвом вчителя.

Таким чином, природною потребою школярів, психологічно, соціально та дидактично обґрунтованою, є встановлення між ними співробітництва в процесі проведення групових дискусій в навчальному процесі.

Необхідно підкреслити, що ефективність дискусій в межах мікрогруп значною мірою визначається рівнем активності мислення школярів, що в свою чергу залежатиме від декількох умов:

• чи отримують учні знання готовими, тобто вчитель повністю пояснює нову тему (але не переказує певну розмовну тему, супроводжуючи переказ єдиним “правильним” поясненням та оцінюванням матеріалу, що іноді трапляється в педагогічній практиці вчителів);

• чи прагне вчитель включити в процес вивчення нового матеріалу самих учнів (можливо, шляхом навідних питань);

• чи вивчення нового матеріалу здійснюється в процесі самостійної пошукової діяльності учнів, які, опинившись перед проблемною ситуацією, самі шукають із неї вихід, розв'язуючи таким чином пізнавальну задачу.

Для засвоєння навчального матеріалу необхідні всі названі вище шляхи. Але учні повинні засвоювати не тільки систему знань, умінь, навичок, а й досвід творчої діяльності. Тому необхідно включати школярів у процес розв'язування проблемних задач, які забезпечували б творче застосування засвоєних знань і вмінь та розвиток особистості учня.

3.2.2. Стаття 2
Психологічні та лінгвокультурологічні аспекти викладання іноземних мов у вищій школі

Проблеми психології та лінгвокультурології завжди були і залишаються вельми актуальними, особливо коли йдеться про викладання іноземних мов у вищій школі. Становлення нових соціально-економічних та політичних відносин в українському суспільстві зумовили необхідність перегляду вимог до організації та реалізації навчально-виховного процесу в вузі. Сучасна національна школа покликана сприяти відтворенню і подальшому зростанню інтелектуального, духовного потенціалу народу, готувати студентів до життя і праці в гуманному, демократичному суспільстві.

Останнім часом викладачі іноземних мов намагаються застосовувати нові, нестандартні методи та форми роботи на заняттях, особливу увагу приділяти організації мовленнєвої діяльності студентів. Але, на жаль, проблеми культурології нерідко залишаються поза увагою в комунікативному процесі на заняттях, що призводить не лише до звуження світогляда студентів, але і до зневілювання психологічних та лінгвокультурологічних аспектів викладання іноземних мов в майбутній професійній діяльності.

Так,вирішення даної проблеми ми вбачаємо в організації діалогічного спілкування студентів на заняттях іноземних мов із врахуванням психологічних та лінгвокультурологічних аспектів процесу викладання.

Найчастіше діалог визначають як розмову між двома чи декількома людьми. Дослідники найбільш часто звертають свою увагу на мовленнєві характеристики цього процесу та протиставляють діалог іншій формі мовлення - монологу. Такий підхід, зокрема, є характерним для лінгвістичних досліджень діалогу. Ще в 1923 році Л.П.Якубинський дав класифікацію зовнішніх обставин, що визначають різні форми мовних висловлювань, і особливу увагу приділив діалогічному та монологічному мовленню. Дослідник доводить, що діалогічна форма мовлення в більшості випадків має зв'язок із спілкуванням, що, з одного боку, характеризується безпосереднім слуховим та зоровим сприйняттям людьми один одного, а, з іншого боку, передбачає швидку зміну дій та реакцій особистостей, що спілкуються. Монологічна форма мовлення пов'язана з однобічним спілкуванням, що передбачає довготривалий вплив одного з учасників спілкування на іншого (чи інших). Але, характеризуючи діалог як специфічне явище мовлення, Л.П.Якубинський підкреслює взаємозв'язок діалогу та монологу. Так, на його думку, діалог та монолог пов'язані між собою деякими формами мовлення, серед яких виділяють бесіду, що відрізняється від звичайної розмови більш повільним темпом обміну висловлюваннями, більш поширеними в будові, краще обміркованими, а також "монологічний діалог", коли людина в процесі своєї розповіді цитує інших людей.

Наявність взаємопереходів між діалогом та монологом помітили і інші лінгвісти. Зокрема, О.О.Земська вважає, що в розмовному мовленні існують не тільки "чистий діалог", "чистий монолог", але й діалог з монологічним мовленням та навпаки.

Д.Х.Бараннік підкреслює ряд ознак, завдяки яким діалог та монолог розрізняються як стильові типи літературного мовлення. На думку цього автора, основною функцією діалогу є спілкування, а монолог виконує тільки інформативну функцію.

Деякі дослідники визначають різницю між діалогом та монологом їх екстралінгвістичною обумовленістю. Діалог відбувається в процесі спілкування двох чи більше партнерів, що передбачає сприйняття колективної інформації, наявність різниці в її оцінюванні, вплив оточення на співбесідників, а також емоційну оцінку останнього. Дані причини визначають основні структурні особливості діалогу: велику роль відіграють запитання та відповіді на них, речення можуть повторюватися чи бути незавершеними, мовлення завжди емоційне.

Інші дослідники в основу розрізнення діалогу та монологу поклали функціонально - смисловий принцип. В діалогічному мовленні речення включає основну думку та передбачає наявність мовної реакції. В монологічному мовленні речення, що виражає основну думку висловлювання, не передбачає відповідну реакцію. Лінгвісти розрізняють діалогічну та монологічну форми мовлення, тобто діалог та монолог як комунікативні акти мовлення.

Останнім часом посилився інтерес психологів до проблеми діалогу, що пов’язано з загальним підвищенням уваги суспільства до проблеми спілкування. Якщо в лінгвістичних та дидактичних дослідженнях вивчається тільки мовний аспект діалогу та він протиставляється монологу, то в психологічних працях досліджуються різні сторони діалогічної форми мовлення, зокрема особливості взаємодії партнерів в спільній діяльності.

О.О.Леонтьєв вважає, що діалогічне мовлення реактивне за своїм характером та ситуативне, що діалог завжди погано організований, в ньому немає певних шаблонів.

О.Р.Лурія характеризує діалогічне мовлення як психологічний процес. Він підкреслює деякі особливості діалогу:

основним у діалогічному мовленні є мовна дія одного з партнерів по спілкуванню, із якої, а не із внутрішнього замислу, походить відповідь іншого учасника спілкування (а в монологічному мовленні основним етапом завжди є внутрішнє мовлення, завдяки якому формується розгорнуте висловлювання); діалогічне мовлення має реактивний характер, а монологічне мовлення – активний; діалогічне мовлення ситуативне, тобто пов'язане з середовищем, в якому відбувається спілкування.

Я.Яноушек розрізняє, з одного боку, діалог, а з іншого, – просту розмову. Діалог розуміється як взаємна комунікація, що має специфічні риси: тематичну цілеспрямованість чи проблемність, двосторонність інформації, сполученість тематичної цілеспрямованості з двосторонньою передачею інформації, що допомагає рішенню загального завдання. Я. Яноушек розрізняє лінгвістичне та психологічне розуміння діалогу, підкреслюючи, що в процесі психологічного вивчення діалогу необхідно звернути увагу як на інформативний обмін між партнерами, так і на особливості їх взаємовідношень, зокрема на їх рольовий аспект.

Г.М.Кучинський формулює ряд вимог, у відповідності до яких має будуватися психологічне дослідження діалогу: "…основна увага повинна приділятись процесу су'єкт-суб'єктної взаємодії; …найбільший інтерес становить вивчення мовленнєвої форми діалогу, тобто саме в характеристиках єдиного тексту, що виникає в процесі діалогу, повинен розглядатися процес су'єкт-суб'єктної взаємодії; ...таке дослідження повинно орієнтуватися на виявлення міжособистісних відношень співбесідників, що розвиваються в процесі діалогу…". Г.М.Кучинський визначає діалог "не просто як взаємодію суб'єктів за допомогою мовлення, а взаємодію різних смислових позицій, що вони розвивають". Це передбачає різницю між зовнішнім діалогом (різні думки висловлюються

двома суб’єктами) та внутрішнім (різні точки зору належать одній особі).

Г.О.Ковальов розглядає такі види впливів: імперативний вплив; маніпулятивний вплив; діалогічний вплив.

Виходячи із концепції Г.О.Ковальова щодо існування монологічних та діалогічних полюсів міжособистісної взаємодії, Г.О.Балл та М.С.Бургін виділяють два основні типи стратегій психології впливу – монологічну та діалогічну.

Суб’єкт впливу, який використовує тільки монологічну стратегію, поводить себе як повноправний суб’єкт та носій істини, а реципієнт знаходиться в повному підпорядкуванні першому та виконує всі дії згідно з метою суб’єкта впливу. Діалогічна стратегія визнає суб’єктивну повноцінність та принципову рівноправність взаємодіючих партнерів незалежно від їх соціального статусу.

В межах монологічного типу стратегій і взаємодій виділяють два підтипи:

• імперативний;

• маніпулятивний. Імперативний вплив відповідає реактивному підходові до об’єкта впливу.

Реалізація імперативної стратегії відбувається там, де людина з певних причин має обмежені можливості для здійснення самостійного вибору дій чи рішень. Імперативна стратегія передбачає, що суб’єкт впливу повністю скеровує активність реципієнта на виконання певних дій для досягнення бажаного результату. Маніпулятивний вплив відповідає акціональному підходові.

В результаті дотримання маніпулятивної стратегії мета впливу досягається завдяки активним діям реципієнта, а не проголошується з самого початку, але суб’єкт впливу організує діяльність реципієнта в бажаному для нього напрямі.

Найбільш ефективною є діалогічна стратегія, яка враховує цілі суб’єктів. І хоча монологічний вплив не виключає діалог між суб’єктом та реципієнтом, але він і не орієнтується на

діалогічні (тобто повною мірою суб'єкт-суб'єктні) відносини. Якщо діалог на певному етапі діяльності і організується, то він має тільки службову, методичну функцію, і ні в якому разі не передбачає змін позицій суб'єкта впливу.

Так, Г.О.Балл та М.С.Бургін показали, що принциповою особливістю монологічного впливу є ставлення до іншої людини як до засобу для досягнення цілей, які визначив суб'єкт впливу. В процесі діалогічної взаємодії партнери по спілкуванню знаходяться на рівних позиціях, вони допомагають один одному.

Г.О.Ковальов, вивчаючи діалогічні впливи, також використовує термін "розвиваюча стратегія".

Діалог є психологічною умовою реалізації даної стратегії впливу. Г.О.Ковальов виділяє основні нормативи та принципи організації діалогічного впливу:

• емоційна та особистісна розкритість партнерів по спілкуванню;

• психологічне орієнтування на актуальні стани один одного;

• довірливість та відкритість виразу почуттів та станів.

Тому в процесі діалогу дві особистості починають утворювати загальний психологічний простір і часову протяжність, утворюючи емоційне "буття разом", в якому взаємодія в загальному, об'єктному, монологічному розумінні вже не існує, а на її місті з'являється психологічна єдність суб'єктів. Саме такі умови існування людей сприяють розвитку їх творчості та розкриттю особистості.

Діалог позитивно впливає на виникнення та розвиток контактів між людьми. Г.О.Ковальов вважає, що саме діалог є найвищім рівнем організації спілкування, тому що він характеризується позитивним особистісним ставленням суб'єктів один до одного, їх "відкритим " зверненням та поведінкою відносно партнерів по спілкуванню.

Безперечним є той факт, що діалогічна взаємодія викладача та студентів в процесі навчання стимулює внутрішні діалоги в свідомості партнерів по спілкуванню, що в свою чергу позитивно впливає на психічний та особистісний розвиток студентів – майбутніх вчителів.

Монологічна та діалогічна стратегії психології впливу мають світоглядну значимість та корелюють з гносеологічними та соціальними ідеями. Г.О.Балл та А.Г.Волинець зазначають, що в даних стратегіях знаходять свій вияв певні ідеї тлумачення істини, а саме:

1) авторитарна (в тому числі тоталітарна) ідея;
2) ліберальна ідея;
3) гуманістична ідея.

Керуючись першим підходом, суб'єкт вважає тільки своє розуміння ідеї, предмета, дії і т.д. правильним, а думки інших людей – хибними. Другий підхід дає право кожному суб'єкту розуміти істину зі своєї власної позиції, враховуючи індивідуальні погляди та думки. Розуміння істини як діалогу пов'язане з гуманістичною ідеєю, і основною є діалогічна стратегія впливів, що передбачає принципову рівноправність та взаємозалежність суб'єктів. Це означає, передусім, орієнтацію на культуру і діалог, діалог відрефлексований, який, перш за все, виступає як механізм функціонування культури.

Культура – це, передусім, діалогічне спілкування. М.М.Бахтін в своїх роботах говорить про діалог народів, націй, культур, про їх взаєморозуміння, що засноване на єдності людства і культур, які розкриваються на рівні великого часу. Культура може тільки тоді входити в діалог, коли з'являються нові питання, що формулюються інакше, ніж культура поставила їх самій собі. В цьому великому діалозі культура відкриває свої сторони та глибини, невідомі їй самій. Без таких питань, які ідуть із інших культур, як і в спілкуванні "Я" та "Іншого", не може виникнути діалогу та творчого розуміння. Якщо відбувається "зустріч" двох культур (за М.М.Бахтіним),

вони “не зливаються і не змішуються, кожна зберігає свою єдність та відкриту цілісність, але вони взаємно збагачуються”.

Всі перераховані моменти безпосередньо стосуються освіти, і, насамперед, літературної освіти, тому що саме в текстах художньої літератури культура представлена в найбільш концентрованому вигляді, саме вони допомагають бачити культуру нашої держави – України – в глибинному внутрішньому діалозі, у взаємозв’язках з іншими культурами світу, усвідомлювати українську культуру як частину великої культури світової цивілізації.

3.2.3. Стаття 3
Психологічне обґрунтування діалогічності пізнавальної діяльності як комунікативного процесу

Кардинальний шлях гуманізації освіти, на якому знаходиться сучасна школа, передбачає, що орієнтація на розвиток особистості повинна поєднуватися з прилученням її до національної та світової культури, але не просто до вже готових результатів, а до “діалогічного за своїми механізмами процесу її творіння”.

Тому вчитель на уроках повинен залучати учнів в процес суб’єкт-суб’єктної взаємодії, під час спілкування орієнтувати школярів на діалогічні відносини співрозмовників. Але проблема розвитку діалогічних якостей пізнавальної діяльності є недостатньо вивченою в психолого-педагогічній літературі. Тому метою даної статті є аналіз результатів проведеної нами експериментальної роботи та визначення шляхів розвитку діалогічних якостей пізнавальної діяльності школярів в умовах сучасної середньої освіти.

Так, в зарубіжній психологічній та педагогічній літературі описані дослідження деяких проблем діалогічності пізнавальної діяльності. Так, Девід Рассел вважає, що якості пізнавальної діяльності здійснюють процеси екзаменації (перевірки) – і мовленнєвого, і конкретного матеріалу – і в світі відносної

мети, задачі. “Діалогічність” виникає в результаті порівняння об’єкта чи аналізу з певними нормами чи стандартами.

В діалогічному міркуванні Д.Рассел виділяє такі елементи, як: 1) оцінка; 2) стандарти, на основі яких дається оцінка в процесі співставлення протилежних чи подібних думок. Автор не розкриває зміст поняття “стандартів”, але, виходячи з розміркувань Д.Рассела, ми припускаємо, що це критерії, підстави, які викликають ту чи іншу оцінку.

Американські вчені Уоллен, І. Норман, Хобріх Верн, Рід Іон узагальнюють думки різних зарубіжних психологів про діалогічні якості пізнавальної діяльності і стверджують, що для їх розвитку необхідно: 1) використовувати наукові методи, які акцентують увагу на доведенні певних думок; 2) розвивати схильність до допитливості, спостережливості, бажання критикувати, аналізувати, впливати на інших і т.д.; 3) використовувати правильні принципи логіки, які розвивають інтелект особистості.

Необхідно підкреслити, що віднесення до поняття “діалогічність розуму” схильності впливати на інших передбачає включення в дану якість мислення ряду рис особистості. М.Дж.Ешнер прийшов до висновку, що діалогічне розмірковування передбачає погодження чи непогодження з певною точкою зору (хоча в кожному позитивному факті можуть бути елементи негативного і навпаки).

Зарубіжні психологи мають різні думки відносно походження діалогічності пізнавальної діяльності. Так, наприклад, М.Дж.Ешнер, на відміну від інших науковців вважає, що діалогічності необхідно навчати. Ешнер заперечує думки вчених, які обумовлюють діалогічність мислення дітей наявністю в їх свідомості певних стійких вроджених норм (критеріїв).

Польський педагог В.Оконь вважає, що розвиток діалогічних якостей пізнавальної діяльності школярів відбувається в процесі: а) зіставлення кінцевого результату

роботи та його плану; б) аналізу учнями причин відхилення від плану, а також труднощів у виконанні роботи; в) прийняття власного рішення щодо необхідності даної роботи чи внесення певних виправлень. В.Оконь наполягає на виконанні школярами самостійних дій, прийнятті власних рішень.

В.Оконь підкреслює, що на уроках літератури, історії тезис школярів не перевіряється у відповідності до певних документів (художній твір, наукова стаття), а висловлюється учнями відповідно власного досвіда та переконання. Польський педагог спеціально не займався дослідженням питання діалогічних якостей пізнавальної діяльності людини. Але на деякі особливості діалогічності пізнавальної діяльності він звертає увагу, розглядаючи процес розв'язування учнями проблемних завдань. Передбачена даною діяльністю перевірка виконання правильності знайденого рішення автором книги інколи відокремлюється в окремий етап, а інколи безпосередньо включається в етап реалізації принципу розв'язання.

Як бачимо, до проблем діалогічності пізнавальної діяльності в зарубіжній психологічній літературі проявляється певний інтерес, але конкретних практичних рекомендацій щодо розвитку діалогічних якостей пізнавальної діяльності старшокласників зовсім недостатньо.

Базуючись на думках авторів, ми можемо сказати, що в діалогічних якостях пізнавальної діяльності багато важить оцінка, що базується на критеріях. Вона може бути спрямована людиною на зовнішній світ, на думки інших, на себе і свої власні роздуми.

Іншою важливою здатністю, необхідною для розвитку діалогічних якостей пізнавальної діяльності учнів, є здатність виділяти головне, суттєве в предметі чи явищі. На перший погляд здається, що для цього необхідні лише відповідні знання, але це не так. Практика засвідчує, що навіть засвоївши правила логіки відповідно до певних понять та суттєвих ознак, людина не завжди може легко знайти ці ознаки не тільки в

невідомих, а інколи і в відомих предметах та явищах. Переборення такого роду труднощів є можливим лише в процесі розвитку відповідних розумових здатностей. Важливим є те, що внутрішній діалог передбачає розвиток здатності співвідносити загальне (правило, теорію, закон) та часткове – ситуативний прояв загального. Розпочинаючи внутрішній діалог, людина відштовхується від загальних понять, які були сформовані на окремих типових предметах, явищах, ситуаціях . Людина, що має добре розвинуті діалогічні якості пізнавальної діяльності, може орієнтуватися і в знайомій (типовій), і в незнайомій (нетиповій) ситуації. Дана здібність забезпечує можливість відчувати пропозиції, орієнтуючись на цілу низку невідомих фактів. Але для цього необхідно мати вміння переходити від конкретного до абстрактного, переборювати недоліки чи вдосконалювати будь-який процес чи предмет. На основі детального аналізу відомого, відображеного, можна вказати шлях невідомого, поки що абстрактний, ще не перевірений досвідом, практикою. Діалогічність пізнавальної діяльності включає також здатність виявляти порушення в послідовності думок, суперечності в роздумах, а також встановленні достатності в обґрунтуванні. Ця здатність розуму передбачає не тільки знання законів формальної логіки, але й вміння використовувати їх у практичній діяльності.

Тому, формуючи мислительну культуру особистості, педагог виховує реалістичну, гуманістично орієнтовану, критичну та самокритичну, здатну до діалогу людину, що відповідає провідним тенденціям розвитку світової цивілізації, в межах якої здійснюється духовна творчість, адекватна реаліям та вимогам сучасності.

Прояв діалогічності пізнавальної діяльності – цілісний процес, система взаємозв’язаних рівнів, що забезпечує отримання результату (глибокого та багатостороннього проникнення в образний зміст художнього твору). Результат може бути досягнутий за умови максимальної включеності

особистості в мислительний процес, що, в свою чергу, є можливим в ситуації творчої роботи з текстом.

Так, стратегія вивчення розвитку діалогічних якостей пізнавальної діяльності особистості в даному дослідженні визначається наступними вимогами: вивчення діалогічності пізнавальної діяльності в поєднанні продуктивного і процесуального аспектів, фіксації якості змістів художнього образу, який необхідно зрозуміти, цілісності прояву діалогічності мислення як системи взаємозв'язаних рівнів завдяки особливому значенню особистісно-комунікативних компонентів, аналіз творчості школярів.

<u>ІІІ завдання</u> передбачає організацію бесіди з актуальних проблем сучасного життя України та країн, мова яких вивчається, на основі заданої мовленнєвої ситуації та конкретного комунікативного завдання.

3.3. Орієнтовна тематика для бесіди при відповіді 3 завдання на державному іспиті

1. Проблема навчання та виховання молодого покоління в Україні та країнах, мова яких вивчається, (система освіти; система освіти в країнах, мова яких вивчається; проблема середньої та вищої школи у вихованні дітей; стан освіти в Україні; педагогічна практика).
2. Вчитель і суспільство (вимоги до особистості учня, роль та місце вчителя у вихованні молодого покоління).
3. Молодь у сучасному світі (молодіжна організації в Україні та країнах, мова яких вивчається; ставлення молоді до проблем суспільства; проблеми молоді: безробіття, наркотики; молодь та майбутнє України).
4. Сім'я та шлюб (сім'я та суспільство, роль сім'ї у вихованні дітей; проблема батьків та дітей в сучасному суспільстві).

5. Людина й закон (права та обов’язки громадян в Україні відповідно до Конституції; закон на захисті людини; взаємозв’язок людини та права; правопорушення).
6. Традиції та звичаї України та країн, мова яких вивчається (старі та нові традиції України; нові свята України; офіційні та релігійні світа країн, мова яких вивчається).
7. Мистецтво в житті сучасної людини (живопис, архітектура; сучасні художники України та країн, мова яких вивчається; класична та сучасна музика в житті людини; видатні українські композитори та композитори країн, мова яких вивчається; театр; кіно).
8. Географія, історія і державний устрій країн, мова яких вивчається.
9. Становлення України як держави. Духовне відродження України (Конституція – основний закон України; українська мова як важливий чинник духовного відродження; національна політика; роль жінки в суспільстві).
10. Міжнародні організації та їх роль у сучасному світі (ООН, ЮНЕСКО, Європейський Союз, прогресивні молодіжні організації в Україні та країнах мова яких вивчається).
11. Проблеми екології.
12. Проблеми студентства та молоді у сучасному світі (роль студентства у суспільно-політичному житті України та країнах, мова яких вивчається).
13. Література України та країн, мова яких вивчається.
14. Особистість і суспільство (роль особистості в суспільстві; видатні особистості України: визначні письменники, поети, політики, діячі культури та науки України; визначні поети, письменники, актори, вчені, державні діячі країн, мова яких вивчається).

15. Засоби масової інформації в Україні та країнах, мова яких вивчається (роль та функції засобі масової інформації у суспільстві; телебачення і суспільство).

З метою підготовки студентів до розповіді на певну тему ми пропонуємо розмовні ситуації, які допоможуть зорієнтуватися на необхідний лексичний запас слів, що є обов'язковим для демонстрації на державному іспиті.

Communicative Situations

1. It has been said, 'Not everything that is learned is contained in books'. Compare and contrast knowledge gained from experience with knowledge gained from books. In your opinion, which source is more important? Why?
2. You need to travel from your home to a place 40 miles away. Compare the different kinds of transportation you could use. Tell which method of travel you would choose. Give specific reasons for your choice.
3. Do you agree or disagree with the following statement? Television, newspapers, magazines, and other media pay too much attention to the private lives of famous people such as public figures celebrities. Use specific reasons and details to explain your opinion.
4. How do movies or television influence people's behavior? Use reasons and specific examples to your answer.
5. Music tells us something about a culture. What does the music of your country reveal about the culture of your country? Use reasons and specific examples to support your answer.
6. Think about the following statement: Only people who earn a lot of money are successful. Do you agree or disagree with this definition of success? Use specific reasons and examples to support your opinion.

7. When people move to another country, some of them decide to follow the customs of the new country. Others prefer to keep their own customs. Compare these two choices. Which one do you prefer? Support your answer with specific details.
8. What are some important qualities of a good teacher? Use specific details and examples to explain why these qualities are important.
9. Computers are indispensable in foreign language teaching. Do you agree or disagree with this statement? Give specific reasons and examples to explain your opinion.
10. Do you agree or disagree with the following statement? There's never a problem child, there are only problem parents. Use specific reasons and examples to support your opinion.
11. To some people reading is a relaxation as to other people a game of cards, for examples. Do you belong to such kind of readers? If so, what authors and books do you prefer for this sort of easy reading?
12. The stricter the punishment, the lesser the crime rate. Do you agree or disagree with the statement? Use reasons and specific examples to support your opinion.
13. Some young adults spend a great amount of their free time practicing sports. Discuss the advantages and disadvantages of this. Use specific reasons and examples in your answer.
14. Entertainers such as actors, singers, and comedians contribute as much to society as professionals such as doctors, engineers, and teachers. Do you agree or disagree? Use reasons and specific examples to support your opinion.
15. Every generation of people is different in important ways. How is your generation different from your parents' generation? Use specific reasons and examples to explain your answer.
16. During the last years environment protection has become a vital necessity for people. What do you think has stimulated

man's interest in the problem of environment? Support your answer with specific examples.

17. The year 2003. What changes in television would you expect to have taken place? Support your answer with specific reasons.
18. Because of developments in communication and transportation, countries are becoming more and more alike. How is your country becoming more similar to other places in the world? Use specific examples and details to support your answer.
19. Do you agree with the statement? A great painting enriches our experience of life, just as great poem does or great musical composition. Give specific reasons to support your opinion.
20. Someone who was considered an educated person in the past (for example, in your parents' or grandparents' generation) would not be considered an educated person today. Do you agree or disagree? Use specific reasons and examples to support your answer.

4. ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Read, translate and comment on the text „Chatting with chims" from "Gold".
2. Render the text "Виховання майбутнього вчителя – носія національних цінностей і загальнолюдських надбань" (Все для вчителя / Інформаційно-практичний бюлетень. – 2003.) into English.
3. Speak on the following topic "The cinema".

5. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Практический курс английского языка / Под ред. Аракина. – В 5 книгах. – М.: Владос, 2000.

2. Учебник английского языка / Под ред. Бонка, Котий, Лукьяновой. – В 2-х частях. – М., 2001.
3. Anderson R. Language Learning through Communication Practice. — London, 1979.
4. Bartlett F. Remembering. — Cambridge, 1932.
5. 3. Brazil D. Pronunciation for Advanced Learners of English. — Cambridge, 1994.
6. Brown G. Listening to Spoken English. — London, 1990.
7. Brown H. Principles of Language Learning and Teaching. — Englewood Cliffs, 1987.
8. Kenworthy J. Teaching English Pronunciation. — London; N.Y., 1994.
9. Krashen S., Terrel T. The Natural Approach. — Oxford, 1983.
10. Ladd R. Intonational Meaning. — Chicago, 1980.
11. Laroy C. Pronunciation. — Oxford, 1996.
12. Lewis M. The Lexical Approach. — Hove, 1993.
13. Mikulecky B. A Short Course in Teaching Reading Skills. — London, 1996.
14. Cheshire, Jenny. 1982. „Dialect Features and Linguistic Conflict in Schools”. — Educational Review, 34(1): 53-67.
15. Crowley, Tony. 1989. Standard English and the Politics of Language . — Urbana, IL: University of Illinois Press.
16. Finegan, Edward. 1980. Attitudes Toward English Usage. — New York: Teachers College Press, Columbia University.
17. Halliday, M.A. K. 1970. “Language Structure and Language Function.” In J. Lyons, ed., New Horizons in Linguistics . — Harmondsworth: Penguin, 140-165.
18. Halliday, M.A. K. 1978. Language as Social Semiotic. Baltimore, — MD: University Park Press.
19. Hofstadter, Douglas R. 1981. Metamagical Themas. Scientific American. — 244(1): 22-32.

20. Kramarae, Cheris, Muriel Schwartz, and William M. O′ Barr, eds., 1984. Language and Power. — Beverly Hills, CA: Sage Publications.
21. Labov, W. 1972. The Logic of Nonstandard Ehglish . In Language in the Inner City. — Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press, 201-240.
22. McCrum, R.,W. Cran and R. McNeil. 1986. The Story of English . — New York: Viking.
23. Quirk, Randilph, and Sidney Greenbaum. 1973. A Concise Grammar of Contemporary English. — New York: Harcourt Brace Jovanovich, Chapter 7.

Навчальне видання

Програма
державного іспиту з англійської мови
як другої мови

із спеціальності
7.01 01 03 "Педагогіка і методика середньої освіти:
мова (нім., англ.) та зарубіжна література"

Укладач: *Н.О. Михальчук*

Відповідальний за випуск: *Н.О. Михальчук*

Комп'ютерна верстка: *Л. Федорук*

Підписано до друку 19.02.2004 р.
Папір офсет. Формат 60/84 1/16.
Ум. др. арк. 1,57.
Тираж 100. Зам. № 26/2.

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12